

Když jsem v roce 2019 oslovil pana prof. Josefa Šímu, aby vystoupil na Vyšehradském fóru, největší ekonomické a investiční konferenci v ČR, netušil jsem, jaký bude mít jeho vystoupení úspěch. Za téměř 10 ročníků této konference patří jeho vystoupení k těm nejlepším. Od té doby se s Josefem vídáme, píšeme si spolu a komunikujeme. Často jsme hovořili nad tématy, jak zviditelnit jeho práci, jak způsobit, aby v naší společnosti více rezonovala témata Rakouské školy, rozumného přístupu k ekonomice, společnosti, udržitelného hospodářství a zdravé politiky. Zkrátka aby tyto zdravé přístupy, které pan profesor propaguje, zaznívaly častěji. Musím se přiznat, že i když jsme si často notovali, vzhledem k vytížení pana profesora se nám tohoto cíle dosáhnout moc nedařilo. Ale jak praví úsloví, „Kam čert nemůže, tam nastrčí ženskou“, tak nějak se to stalo i v tomto případě. Má žena Monika dlouhodobě pana profesora sledovala, zejména jeho publikační a edukační činnost, a nedalo jí to a rozhodla se, že to, co jsem nebyl schopen způsobit já, dotáhne ona. Monika je často mnohem důslednější než já, jak tomu ostatně u pracujících žen a matek být musí. Jinak bychom ostatně my muži vlastně ani nepřežili. S panem profesorem si k sobě našli cestu a ledy se daly do pohybu.

Okolnosti tomu chtěly a koncem roku 2021 slovo dalo slovo a domluvili se, že spolu napíšou knihu, přesněji knižní rozhovor. Knižní rozhovor proto, že rozhovor je forma, která je velmi čtivá, dokáže čtenáře vtáhnout do děje a do příběhu a je pro mnohé srozumitelná, i když se jedná o obsahem o hutnější témata. Ne náhodou je to společný rozhovor, který je atypický tím, že není veden stylem jeden se pouze ptá a druhý pouze odpovídá. Tady si oba dva „povídají“. Monika jako historička moderních dějin a pan profesor, který je ekonomem, si prostě mají navzájem o čem popovídat. Ony totiž tyto dva vědní obory mají mnohem více společného, než by se na první pohled mohlo zdát. „Moderní“ ekonomie středního proudu se v posledních desetiletích pokouší ekonomiku a společnost vměstnat často do složitých vzorců a modelů, které se nezřídka ukazují jako nefunkční. Je to logické, protože ekonomie má popisovat a modelovat chování svobodných jednotlivců, osob, skupin i firem ve složité a komplexní společnosti. A jak už je z výše uvedené věty zřejmé, do „rovníc“ vstupují doslova tisíce až miliony proměnných na úrovni osobních, někdy i iracionálních, motivů jednotlivců, kteří tvoří masy a ty zase hýbou společností. A díky těmto osobním motivům a postojům jsme mnohdy svědky zdánlivě nepravděpodobných investičních i životních rozhodnutí, která občas způsobují nafukování investičních bublin a jejich opětovné splaskávání se všemi negativními důsledky pro ekonomiku i společnost. Jsme svědky zadlužování se a projídání si své budoucnosti, které cyklicky vede k osobním, rodinným a občas i státním bankrotům. A bankroty často souvisí s růstem extremismu, nacionalismu a někdy vedou i k válkám, nebo jindy naopak války vedou k bankrotům.

Nikdo si tyto jevy nepřeje, všichni racionálně víme, že nás poškodí, ale občas k nim dochází napříč tomu, že moderní ekonom je nezřídka vylučuje nebo se snaží centrálně řídit ekonomiku tak, aby k těmto jevům nedocházelo. Avšak marně. A právě Rakouská ekonomická škola a její přístup se věnuje ekonomickému dění a vztahům více prakticky. Zohledňuje více roli jednotlivce, jeho osobních motivů a přístupů a více prakticky dovozuje co k čemu povede a co reálně můžeme očekávat, pokud se budeme chovat a jednat tak, jak jednáme. Nekouká na svět a na člověka, který svět nedílně tvoří, pouze přes vzorečky a čísla, ale vnímá jej více „opravdově“. Při hledání správného a udržitelného přístupu ke společnosti a ekonomice nejde vynechat ohlížení se do minulosti. Historie se často rýmuje. Naši předci již mnohokrát učinili podobně špatná či naopak moudrá rozhodnutí, ze kterých se můžeme poučit. Moudrý ekonom musí pracovat s historickými daty a fakty. A právě proto je zejména moderní historie nezbytnou vědní disciplínou, která nám pomáhá orientovat se dobře nejen v naší historii, ale nepřímou i v naší budoucnosti. Monika se ostatně díky studiu moderní historie dostala k Rakouské ekonomické škole, která nejvíce ze všech ekonomických směrů odpovídá tomu, jak funguje společnost jako celek a která vysvětluje, proč a jak k daným ekonomickým i společenským jevům dochází.

Propojení historických vzestupů a pádů mocností až příliš nápadně koreluje s Rakouským ekonomickým cyklem, tak jak jej popsal Ludwig von Mises a jak jej později rozvinul Friedrich August von Hayek. Toho si při podrobném výzkumu nelze nevíšimnout. Ale až nápadně často si ekonomové i historici této vazby nevíšimají. Je to povětšinou proto, že tyto vědní obory jsou oddělené, do sebe zahleděné. Ekonom se věnuje

ekonomii a historik zase historii. Přitom oba tyto vědní obory si jsou tak blízké a pro pochopení souvislostí se navzájem nezbytně potřebují. Proto mi přijde vzácné až jedinečné, když si zdravě uvažující ekonom povídá s moderním historikem, tedy přesněji historičkou, na témata nám blízká, na témata historická či jinak s námi související. Rozhovor je velmi živý, konkrétní a také velmi aktuální. Přestože oba znám, překvapila mě lehkost konverzace i otevřenost s jakou se Monika i profesor Šíma témat dotýkají. Když jsem jej četl, mnohokrát jsem se přistihl, že bych se tohoto úkolu rozhodně nezhostil lépe. Že je vlastně dobře, že pan profesor na mě „neměl čas“ a nakonec se úkolu popularizovat Rakouské přístupy i historii ve společnosti zhostila Monika. Jako historik je k tomuto úkolu mnohem povolavnější než já.

Přeji vám, aby se vám tento rozhovor četl dobře, aby vás obohatil a aby vás i povzbudil. Povzbudil nadějí, že se můžeme mít lépe díky zdravým přístupům a řešením, které můžeme ve svých životech i v naší společnosti uplatnit. A to je proveditelné i přes aktuálně velmi vysokou inflaci a velkému zadlužení, kterému čelíme a i navzdory tomu, že na Ukrajině probíhá nemilosrdný válečný konflikt. Děkuji za pohledy i naději, kterou ve své knize společně nabízíte.

V Plzni 1. 3. 2022

**Pavel Ryba**

manžel a zakladatel Golden Gate CZ a.s.